

A könyvkötészetet is egyik jelentős ágává fejlesztették a modern iparművészetnek az angolok és utána a németek, míg a franciák, kik pedig e szakban egyidőben a legelőkelőbb helyet foglalták el, ma már nem mérkőzhetnek e két nemzettel. Így a Grolier, Majoli, és Le Gascon kötések hajdani utánczó nyomán erőskezű művészek, mint Crane és Morris, reformálták a könyvtáblák díszítését is, úgy hogy napjainkban Anglia után megy a mai ízléstől áthatott iparművész. Gyönyörű sorozatát látjuk a könyv külső díszítéséről egybegyűjtve a Studio ez évi Winter-Number-ében; az egész szám modern könyvtáblák reprodukcióinak és azok tervezőiről írt ismertetéseknek van szentelve. Walter Crane, Cowlishaw, Housman, Fell, Robinson, Talwin Morris s más előkelő művészek terveiben csak élvezetet lelhettünk és egyben világosan megtanítanak a modern könyvkötés alapelveire. Mindenekelőtt tartásuk a könyvtábladísz-tervezők szem előtt a kötés technikáját és célját. Csupán a fedél díszítéséről, szemnek kellemessé tételéről lehet szó s nem a tartalom illusztrálásáról, bár a szöveggel ellentétes hangulatot sem szabad keltetnie a dekorálásnak. S ha ismerjük is a történeti kötés-stílusokat, azt szolgálilag követni értelmetlenség és nem művészet. A mai kor művészeti ízlésének bélyege rajta kell hogy legyen a könyv külső megjelenési formáján is, a mely szintén hivatva van beszámolni az utókornak törekvéseinkről és

ideáljainkról épp úgy, mint bármely ívekre terjedő szöveg. Ugyancsak a könyvkötésre vonatkozó néhány hasznos szabályt és példát mutat be P. Kersten a Kunstgewerbeblatt 6-ik számában.

A modern művészet és a kereskedők. Az architektúra keretében, a mely a városi utcáknak művészi jelleget kölcsönöz, ezeknek ízléses vagy ízléstelen voltát misem befolyásolja annyira, mint az egymás mellett sorakozó boltok külső kiképzésükkel. Budapest utcáinak az architektúrájában sok művészi vonással találkozunk, sajnos, sok az ízléstelenség is ebben s a mi ez utóbbit ellensúlyozhatná: kereskedőinknek boltjuk külső kiképzésében nyilvánuló jó ízlése, ez még vajmi ritka madár nálunk. A cégtáblákon kezdve, a melyek formátlan betűikkel, egymást túllicitáló rikító színeikkel szinte elviselhetetlen diszsonanciában ordítanak legelőkelőbb utcáinkban is, a portálok, kirakatok, az ezek elé iktatott korlátok lépten-nyomon megbotránkoztatják a jó ízlésű embert. Azok az üzleteink, a melyek tulajdonosai ezek külsejének gazdagabb kiképzésével is akarják cégük előkelőbb voltát kifejezni, történelmi stílusokban tervezett portáljaikkal úgy festenek, mintha egy fába transzponált antik templomot vagy renaissance palotát lapítottak volna ajtajuk, kirakablakaik elé. Van ugyan egy-két külsejében modern szellemben alakított boltunk is; sajnos, a reklám s nem a művészi szellem lévén kiképzésének az alapmotívuma, a sze-

cesszio szertelenségeivel ez sem kevésbé ízléstelen a fába vagy ércbe transzponált kőarhitektúrájánál. Hogy mily pompásan érvényesülhet a modern stílus az üzletek külsején és belsejében egyaránt, hogy választékos művészi vonásainak diszkrét harmóniájával mint bilincseli le a járókelőt, ennek a bizonyításával foglalkozik az Art et Décoration februári számának az első cikke. Nagyobbára Charles Plumet és Tony Selmersheim, két jeles párisi tervező-művész alkotásaival találkozunk az ebben bemutatott munkák sorában, a melyeken a modern művészet körének újabb gyarapodása tárul elénk örvendetes módon. Hogy Páris kereskedői mennyire értik meg koruk szavát, annak misem örvendetesebb bizonyága, mint az, hogy egymásután alakítják át portáljaikat, cserélik ki modern szabásával berendezésüket, mely eddig az előkelőbb cégeknél mindenfelé barokk, rokokó vagy empir stílú volt. Az üzletek közül, a melyek külsejét az említett folyóirat képben is bemutatja, egy ötvös bolt, egy kis vendéglő, fehérnemű és divatárú üzlet válik ki. Portálja valamennyinek modern szellemben tervezett, pácolt fakeret, itt-ott diszkrét festéssel, bronz és vas applikációkkal. A vendéglő emeleti ablakait két oldalt festett paneauk díszítik, az ablakok között kovácsoltvas-gázlámpások láthatók; az ötvös-bolt kirakatablakait pompás művű kovácsolt rács védi, a mely az ajtó nyílásával egyseges, lendületes, lineáris kompozícióba olvad. Modern szellemű és ízléses e boltok belső díszítése is, bútoraik s a különböző polcok szintén. A modern stílusnak a párisi szállókban és kávéházakban való alkalmazásáról szól a Revue des Arts Décoratifs februári száma. A Café de Paris diszkrét pompával ellátott helyiségeinek az egyes részleteit láthatjuk itt reprodukálva, a melyek díszítése és bútorai Henri Sauvage-t dicsérik. Fejlődő iparművészetünknek s a közízlésnek, de önmaguknak is bizonyára nagy szolgálatot tennének kereskedőink s mindazon helyiségek tulajdonosai, a melyekben sok ember fordul meg, ha párisi s más nagy városokban hasonló szellemnek

hódoló társaik példáját követve tervezőinknek ilyenmű föladatok megoldására alkalmat adnának.

Modern német könyvdiszítések.

A kik a modern német illusztráló és sokszorosító művészetet csak a nálunk szerfölött elterjedt „Jugend“-ből ismerik, azoknak ajánljuk figyelmébe a Dekorative Kunst márciusi számát, amely néhány kiváló folyóirat s néhány előkelő német könyvkiadó cég munkáinak a művészi díszítéséről szól. A nyolcvanas években a német könyvdiszítés azzal kezdte ujjaszületését, hogy régi renaissance kori mintákat utánozott. A modern szellem, a mely az utánzásból kiszakítja, a mely akadémikus értékű elvek kitűzése nélkül, egyedül a technika és forma, a szöveg és az illusztráció harmóniájára fektet súlyt, a „Pan“ című folyóirat füzetiben 1895-ben kezd érvényesülni. A szertelenségeknek hódoló modern könyvdiszítéssel ellátott német folyóiratoknak és könyveknek egész özöne keletkezett azóta. Szerencsére nem egyedül ezek merítik ki a német sokszorosító művészet erejét, bár tagadhatatlan, hogy a nagy zajjal, a melylyel működnek, különösen nálunk ezek a legelterjedtebbek. A tisztultabb ízlésű német mesterek a könyvdiszítésben nyilván angol példák után indulnak. A szövegben a betűk metszése Hesse „Eine Stunde hinter Mitternacht“ című munkájában mutat a legtöbb eredetiséget, a szemnek jóleső, éles és formás az alakja ezeknek, a melyet a gót metszésű betűk a legvégsőig való egyszerűsítésével értek el. Az illusztrátorok, mint Barlösius, Stassen Cissarz, Pankok, Vogeler, rajzaik szellemének a szövegével való összeegyeztetésén kívül, a technikára is ügyelnek, a melyben művük reprodukálva lesz s a melynek munkáikat átalakító hatásával a mi rajzolóink gyakran nincsenek tisztában. A könyvkiadók, a kik a modern kiállításban könyveikben egymással versenyeznek, a lipcsei Diederichs, a berlini Fischer und Frankl és Schuster und Löffler, a folyóiratok közül e tisztult ízlésű mozgalomnak a konzervatívvel s a szertelenségeknek hódolóval szemben ma a „Die Insel“ című áll, mely utóbbinak rendkívüli

gazdag hatású februári címlapja valóságos remeke a modern levélkéltményes kompozícióknak.

Német papirkárpitok. A papirkárpít története jóformán csak a XIX. század huszas éveivel kezdődik a tetszésszerűnti hosszaságú papiros gyártásának s a henger nyomásnak a föltalálása után. Párisban kezdik az alárendelt helyiségeken kívül a nagyobb termeket is papirkárpitokkal díszíteni s a szokást épp úgy, mint a francia kárpitok mintáját, sorra utánozzák Európa többi országaiban is. A kárpitok nyers naturalisztikus növényi ékítményei, a melyeket a franciák még XVIII. századbeli díszítő festészetüktől örökölték s a stílszerűség rovására erőszakolt tájképi minták Németországban is csak a hatvanas években kezdenek a háttérbe szorulni, a midőn a kárpittervezők a régi szövetekhez fordulnak sík felületet díszítő mintákért. A német kárpitművesség ez új korszakát Fischbach indította meg azzal, hogy a bécsi császári iparművészeti múzeum szövetgyűjteményét a saját gyűjtésével gyarapítva publikálta s közel 2000 mintát bocsátott közre. A kárpitokon ettől fogva a nyers naturalizmus helyébe a harmonikusabb hatású stilizálás lépett, a mely azonban csakhamar a szövetek szolgálai utánzásába csapott át, miglen az angolok, élükön Wiliam Morris-szal s Walter Crane-val, e téren is úttörő működésükkel föl nem léptek. A szövetminták fonalas rajzának, körvonalaik éles markirozásának a fonák szokása angol hatás alatt a német kárpitokon is megszűnt s e helyett a növényi elemeknek a papiranyag természetének megfelelő, mérsékelt stilizálása lett általánossá. Az angol tapetagyárosokhoz hasonlóan a németek is kiválóbb művészekhez fordultak tervezetekért; így a mannheimi kárpitgyár Eckmannhoz, a berlini Burckhardt-féle gyár Leistikowhoz, a dessau-anhalti müncheni művészekhez. Valamennyi tervező közül Otto Eckmann válik ki legjobban növényi elemekből komponált kárpit-tervezeteivel, a melyek nemesen stilizált formáiknál, kompozícióik és színezésük egyformán játsszi változatosság-

gánál fogva mind mintaszerűek. Kevesebbé sikerültek állati alakokból álló tervezetei, a melyekhez hasonlóan Leistikownak mind florealis, mind madarakat föltüntető mintái egyaránt nyugtalanok. Mindkét művész tervezeteiből bő sorozatot mutat be a bécsi iparművészeti múzeum folyóirata, a Kunst und Handwerk februári számában.

Kiváló tervező művészek. A külföldi folyóiratok újabb füzetei több kiváló művészi egyéniséggel ösmertetnek meg, a kikről összefoglalóan megemlékezni bizonyára nem lesz érdektelen olvasóink előtt. A bajor iparművészeti társulat Kunst und Handwerk című folyóiratának ezidei 4. füzetét Theodor Fischernek, a starenbergi tó mellett levő Bismarck-torony eredeti építőmesterének szenteli, a ki, mint tervező, az iparművészetnek csaknem minden ágában otthonos. A díszítő szobrászat körébe vágó alkotásai, humoros tusrajzai nem mentek a szertelenségektől. A fantasztikus elem, a melyen kapva-kap, pompásan érvényesül textil munkáin, mint a minők hímzett törülközői, applikált díszítésű szupraportái. Stílérzéke kovácsolt munkáin a legfejlettebb, a melyek minden ízében eredeti friss linearis és növényi motívumain pompás az anyag és forma harmoniája. Játsszi fantáziája is ilyenmű munkáin érvényesül a legvonzóbb módon. A schwabingi iskola-épület ajtóvasalásai a legszebb példái ennek: a friss növényi motívumokból összerótt sarokpántok s az ajtókilincseket körülfogó kulcspajzsok, a melyek mindegyike más és más motívumot: csókát, fiait tápláló verebet, csigát s más apró állatot tüntet föl, elbájolóan kedves, humoros s az iskolás gyermekek lelkivilágához alkalmazkodó naív stilizálásban. A müncheni Hermann Obrist-nak szenteli februári füzetét a Dekorative Kunst, a ki különösen a díszítő szobrászat terén fejt ki nagy és jelentős tevékenységet. Képekben is bemutatott művei közül, bár merőben festői koncepció, pompás humorával, mely rajta végig ömlik, a tündérek riadalmát ábrázoló domború műve válik ki. Ez a domború mű közkutak díszít s a barlangjából előbukkanó

medve láttára ijedten széjjel rebbenő lenge tündér-hadat ábrázol. A szertelenségektől, a melyek kedvéért a német mesterek ma gyakran az ízléstelenségtől sem riadnak vissza, Obrist sem ment. Szertelen munka Liszt emléke, a melyet bazalt tuskó képében mintázott meg. A tuskó egyik sarkából a zeneművész karakterisztikus arca meredt ki, mintha a kőbe fagyott volna. Némi szertelenség Obrist ízléses bútorain a szerkezeti feladat túlságos hangsúlyozásában is nyilvánul, hímzése helyenként szárazak; általában azonban az említett folyóiratban bemutatott munkái sokoldalú, eredeti és leleményes egyéniségéről tesznek bizonyosságot.

A párisi École Boule. Utolsóelőtti számunkban megemlékeztünk a modern szellemről, a mely a párisi Conservatoire des Arts et Metiers vezetésében mindinkább tért hódít. A berlini Kunstgewerbeblatt februári száma az École Boule-ról emlékezik meg, a mely nevét a XVII. századbeli híres francia műasztalosról nyerte s a melyet Páris városa 1886-ban alapított, oly célból „hogy benne fiatal asztalosok megfelelő művészi készséget sajátítsanak el s ezzel a francia asztaloság hagyományos ízlését ápolják és szuperioritását föntartsák“. Közülük harmadfélszáz husz éven aluli fiatal ember tanul itt. Munkáikból évenként kiállítást rendeznek, mely legutóbb azonban még szintén arról tett bizonyosságot, hogy az École Boule vezetői sehogysem akarják megérteni koruk szavát s a modern művészet principiumaitól konokul elzárkóznak. Növendékeik, a kiket az elméleti ösmeretek egész özönével terhelnék meg, java erejük XV. és XVI. Lajos korabeli munkák szolgái másolásában merítik ki, miközben bizonyos technikai ügyességet elérnek ugyan, az önálló érvényesülés talaját azonban egészen elvesztik lábuk alól. A modern művészetnek mindinkább hódoló francia iparművészetnek szerencsére már vajmi kevés az olyan szigete, a hol az idejüket multa tradíciókhoz oly szívósan ragaszkodnak s a művészi közvélemény nyomása alatt az École Boule-vel együtt ezek sem lesznek képesek sokáig

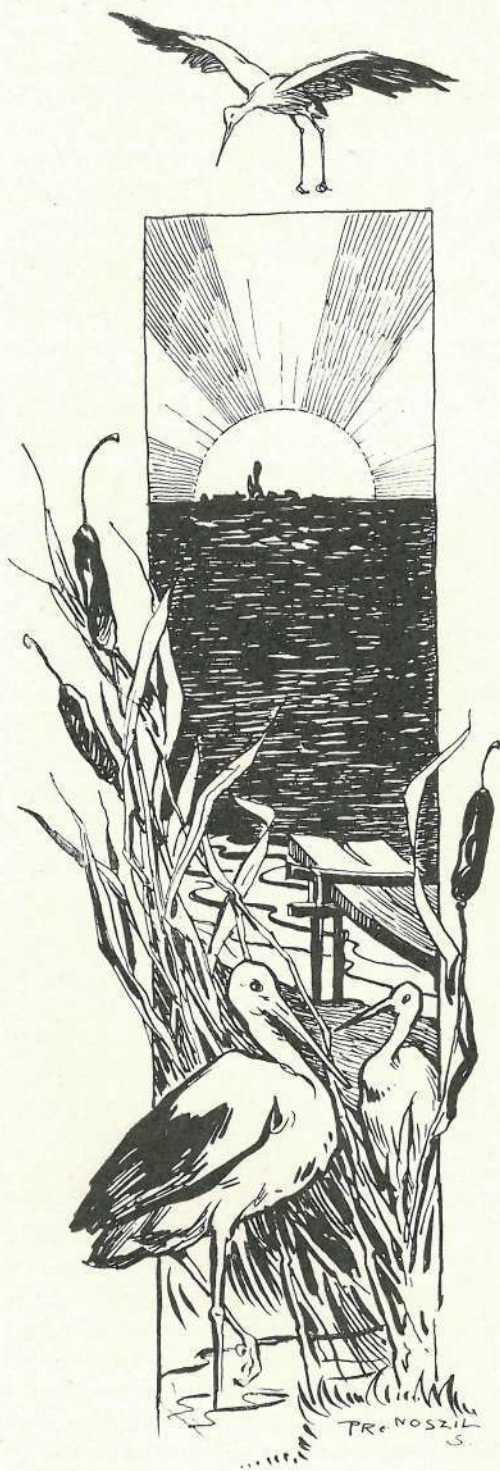
ragaszkodni egyoldalú konzervativizmusukhoz.

A német póstabélyeg művészetlen kompozíciója miatt sűrű panaszok hallatszanak a müncheni szaklapokban. Keményen ráolvassák az intéző körökre az ízlésnélküliség vádját. – Sőt becsületsértésnek veszik póstabélyegükön látható – hivatalosan Germániának nevezett – koszorús hölgyet.

Pedig épp Németországban van a maga nemében páratlan berlini pósta-múzeum, de úgy látszik tanulságot az sem rejt magában. Csodálatosképen bélyeggyűjteménye egyáltalán nincs. A világforgalomban, hogy mennyi kifejező képességet és reprezentáló erőt tulajdonítsunk e kis képes jegynek, azt az angolok és amerikaiak gondosságából tanulhatnánk el legjobban. Nagyhatalmi és kulturállami voltukat nem-e fényesen jelképezik a Viktoria ifjúkori arcképével díszített és az amerikai alkalmi (chicágói kiállítás) bélyegek művészi kivitele. A magyar turulmadaras pósta heraldikusoknak sem ártana a tavalyi bélyegpályázatból több művészieséget forgalomba hozni.

Németországban a császári parancsra elrendelt századfordúlóra képes levelezőlapokat készítettett a póstaigazgatóság. Azonban az még kevésbé sikerült, mint a mi millénumi „anzix“-eink. Esetlen és otrombának mondják német művészi körökben s a parlamentben felháborodva vetették fel, mint olyant, a mely a „nagy német nemzet világtekintélyét kompromittálja“. Müller képviselő bátor szavakkal illetén végmondatot használt (alighanem a lex Heinze hatása következtében): „Németország intéző és hivatalnoki kara annyit ért a művészethez és esztétikához, mint az elefánt a furulyázáshoz!“

Németalföldi batik-szövetek. Indiának a szövetek díszítésére szolgáló ősi technikáját támasztotta föl a hollandusok jeles művésze, Thorn-Prikker, a batik-technikával, a melynek lényege a következőkben nyilvánul. A díszítő motívumokat fehér selyem, bársony, karton-szövetre, de pergaménre és bőrre is folyékony viaszszal

rajzolják s azután a diszítendő anyagokat festékes oldatba mártják. A viasznak vegyi szerekkel való eltávolítása s ismételt festés után, a rajz a színes alapon pompásan érvényesül. A színhatásnál fogva, a melyet így az ennek eszközüvé szintén tett rajzolt motívumok a márványszerűen tarka alappal együttesen gyakorolnak, a Dekorative Kunst szerint, mely márciusi számában szól ezekről, a batik-szövetek oly helyet foglalnak el a textil alkotások sorában, mint Tiffany művei az üvegedények között. A batik-diszítést Hollandia előkelőbb szalonjaiban, kárpitokon, függönyökön, szőnyegeken, asztalterítőkön, párnákon immár széltében alkalmazzák. Thorn-Prikkeren kívül a haagai Arts and Crafts élén álló Uiterwijk is foglalkozik ezekkel, sőt ujabban a párisi La maison moderne megbízásából Lemmen, a kiváló hollandiai művész is.

Érdekes iparművészeti pályázatok ról ezúttal is sűrűn esik szó a külföldi folyóiratokban; részletes ösmertetésüket terünk szűk volta azonban nem engedi meg s azért pusztán felsorolásukra szorítkozhatunk, a miből egyesek vagy nagyobb vállalataink így is okulhatnak. A Deutsche Kunst und Dekoration modern hímzéseken kívül egy vasgyár megbízásából öntöttvas-kályhák művészi tervezésére hirdet pályázatot márciusi számában. A Majna melletti Frankfurt odavaló művészek részére a Römerhofon föllállítandó közkútra nyit pályázatot, egy drezdai cég nevében a berlini Kunstgewerbeblatt februári számában mennyezetek és falburkolatok tervezésére. A párisi l'Union Centrale des Arts Decoratifs interieurök diszítésének s szövetek, ékszerek tervezésére harmadik versenypályázatában, mely március 1-én járt le, 22.000 franknyi összegű díjakat tűzött ki. Ékszerek tervezésére hirdet pályázatot a párisi ötvösök és aranyművesek Chambre Syndicale-ja. A párisi műkereskedők különösen versenyeznek egymással abban, hogy részint pályázatok, részint közvetlen megbízások útján minél változatosabb feladatok megoldására nyújtsanak alkalmat. A „La maison modern“ című vállalatnak ily úton

nyert ujdonságait a müncheni Dekorative Kunst ösmerteti februári számában s a a legérdekesebbek ezek között a modern ízléssel díszített kefék és tükörkeretek, valamint Dufrêne remek bot- és ernyő-fogantyúi.

*Kosztüm-kiállítást rendeztek e hó-*ban a berlini iparművészeti múzeumban a Lipperheide-féle gyűjteményből. A meglepő gazdagságú kiállítás kimerítő képét nyújtotta a korok, népek s divatok ruházókodási módjának. 10 ezer könyvet és 30 ezer műlapot gyűjtött össze harminc év alatt a műszerelő Lipperheide; kodexek, inkunábulák, kézrajzok és a sokszorosító művészeti termékek mind a kosztüm történetét mutatták be, a nép, hivatalos személyek, a nők, harcosok s díszornázók kosztümjét.

A modern művészetről. A berlini iparművészeti egyesületben Jessen, a berlini iparművészeti múzeum igazgatója, rendkívül érdekes felolvasást tartott e témáról: mit jelent a „modern“ elnevezés az építészetben és iparművészetben? A társaságban sokat vitakoznak a „modern“ művészet értékéről s nem tudnak megállapodni a fölött: mi is hát voltaképpen a „modern“ művészet? Ez sok félreértés forrása, különösen a térbeli művészeteknél, így az építészetben és az iparművészetben. A „modern“ szó éppenséggel semmit sem jelent s már századok óta használják a művészek, ha a régítől eltérő valamit akarnak megjelölni. Nem könnyű dolog a közös vonásokat fölfedezni egy olyan irányban, a mely egy nemzedékkel ezelőtt kezdődött Angliában s azóta messze földön elterjedt és különböző formákat öltött. Azt mondták, hogy a modern művészeti törekvés gyűlöletet jelent minden ellen, a mi régi, a mi történelem, a mi hagyomány. Ez nem áll, mert hiszen az angolok is a gótikából indultak ki s a régi művészet szépségeiért senki sem hevült lelkesebben, mint azok, a kik a mai művészeti irány előharcosai voltak. Az új irány közös jellemvonása nem a régi művészet ellen való gyűlölet, hanem harc a mód ellen, a hogy a régi művészetet a tizenkilencedik században meggyilkolták. A régi mestereket nem a belső tartalmuk, de a külső formáik

szerint becsülték és utánozták, az ornamentikát fődolognak tartották s ezt ápolták. Innen van az, hogy az iparművészeti törekvések eddig eredményre nem vezettek s innen az általános elégedetlenség is. Rossz jel tehát, hogy az ornamentális járvány a modern művészek közül is sokra ráragad. A miért a régi stílus formáinak utánzása nem sikerült, ne az legyen a jelszó, hogy félre a régi ornamentikával s tegyük újat a helyére, hanem az: minél kevesebb ornamentikát! — A ki a Budapesten legutóbb épült és épülő házakat megnézi, könnyen belátja, hogy a berlini igazgató szavait sehol se kellene inkább megszívlelni, mint a magyar fővárosban.

Otto Eckmannak szenteli a Deutsche Kunst u. Dekoration legújabb füzetét, a német iparművészet e legkiválóbb mesterének, aki mint festő is nagy sikereket aratott működési idejének első felében. Az 1894. év fordulópontot jelez Eckmann életében, ekkor árverezeti el Frankfurtban a műtermében maradt hangulatos tájképeit, mélyértelmű és erőteljes alakos kompozícióit s megértvén kora szavát, ettől fogva szenteli minden idejét és erejét a német iparművészetnek. A sokszorosító művészettel kezdi s ornamentális jellegű fametszeteivel közfeltűnést kelt. Csakhamar aztán egyforma kedvteléssel foglalkozik az agyag-, a vas-, a textil-művességgel s a külföldi mesterek után induló, koncepcióikban, motívumaik stilizálásában azonban eredeti tervezeteivel, valamint az egyes tehnikákban kifejtett gyakorlati tevékenységével a német iparművészetnek vezéralakja s hatásával a legszélesebb körökre kiterjeszkedő regenerátora lesz. A művészi díszítés lineáris jellegével szemben, mely a belga Van de Velde munkáin domborodik ki a legerőteljesebben, Eckmann motívumait a természet kimeríthetetlen tárházából meríti. A növényi és állati elemek stilizálásának a mértékét a japánoktól leste el, a nélkül azonban, hogy ezeket szolgálilag követné; kompozíciói nem asszimmetrikusak, mint ezeké, motívumai rajzban és színezésben egyaránt frissebbek, derűsebbek. Megkapó frissesség jellemzi szín-

pompás üvegfestményeit; minden ízében eredetiek s lágy színeik harmóniájával stilszerű voltukkal a kelet ilyenmű alkotásaival vetekednek csomózott szőnyegek. Pompás bútorain a szerkezeti principiumok hangsúlyozása s a diszítés egyaránt diskkrét s a harmónia, a melylyel e két tényező egybeolvad, oly előkelővé teszi bútorait mind, hogy ezekhez foghatókkal egy német tervező sem dicsekedhetik kívülről. Eckmannnak a papírkárpit-tervezésekben kifejtett működéséről egyik előző cikkünkben volt szó.

Mucha jelenleg Franciaország legdivatosabb és keresettebb dekoráló művésze. Mucha morva születésű s németekhez járt iskolába, ha pedig alkotásait nézzük, a messze keletet juttatja eszünkbe. Mindezek dacára a franciák szeretik magukénak tartani, pedig Grasset, Lautrec, Chéret vagy Villette szelleméhez közel sem hasonlítható. De mivel Párisban jött divatba s a franciáknál csinált fiatal kora dacára iskolát, az egész világ is mint francia terméket kapkodja mindenféle menü-kártyáit, meghívóit, plakátjait, címlapjait, naptárképeit, exlibriseit, főleg pedig faldíszítő képeit, a melyeken annyi szeretettel szimbolizálja az évszakokat, a művészetet, a virágokat.

Az Art et Décoration friss sorozatát közli májusi számában Mucha legújabb alkotásainak. Ezekben is az ő pontos vonalai s behizelgő kompozíciói keltik fel csodálatunkat. A hajlékony rajz szeszélyes, de nem unalmas; kontúrjait még mindig hangsúlyozza, a mellett azonban könnyed eleganciát érvényesít. S poétikus felfogása, a mivel a színeket alkalmazza, elbájoló. Napsugár, szerelem és méltóság sugárzik le alkotásairól; kifogyhatatlan fantáziával teremtett ornamentikája a buja kelet gazdag ékszereivel vetélkedik. Még plakátjainak mindenike is — hisz ismerjük Gismondától a Hamletig — egy-egy nyugodtan, csendesesen, tisztán és harmonikusan hangzó akkord, nem oly mozgékony és kiabálós, mint Chéret és iskolájáé. Ez nagyon becses hiba nála.

A művészetek demokratizálásának Angliából kiindult áramlata Muchát is magával ragadta. Újabban népies és gyermekek szá-

mára készült képes könyvekre fordítja munkásságát. A Revue populaire és más vállalatok révén történeti s meseképeket hoz a legalsóbb rétegekben forgalomba. Képes Miatyánkja egyik legutolsó és legszubtilisebb alkotása. Az Ilsée princesse de Tripoli-hoz készített százharminc színes litográfiával egy csapással Grasset Quatre Fils Aymon és Schwabe Gyermekek evangéliuma mellé emelkedett a modern könyvillusztrátorok sorában. S ezek mellett pazarul ontja a grafikai s más iparművészeti ágak számára a rajzokat és tervezeteket. A párisi kiállításon több művével szerepel. Bosznia és Hercegovina pavillonját is ő ékítette falfestményeivel, a melyben e nép történeti és etnográfiai sajátosságait domborítja ki.

A párisi kiállítás magyar osztályáról külföldön megjelent ismertetések közül a Kölnische Zeitung május 13-iki számában olvasunk leghízelgőbb nyilatkozatot. Ez a különben magyarelles érzelmekről ismeretes újság a Népek Útján épült pavillonunk révén fel akar fedezni bennünket a világ számára. Elragadtatás hangján ismerteti az ott egybehalmozott műkincseket és újabb műipari produktumainkat, s míg egyrészt csodálattal említi, hogy Nyugot-európa előtt a tarka huszárok és bánatos cigánymuzsikán kívül más nem létezett a puszták országában, addig másrészt a kulturállamok sorában elsőrangú szerepet jósol mai ipari tevékenységünkéből ítélve. Sikerről tartja cikkíró a magyar pavillon történelmi külsejét; még inkább hódolattal adózik azonban a műemlékek pazar gazdagságának. Vannak itt tárgyak, — mondja — a minők a Louvre-ban vagy a Cluny-ben sem találhatók. A huszárterem, kiállításunk clou-ja pedig csaknem extázisba hozza. Műipari tárgyainkat látva, Aladin barlangjának modern kiadásában érzi magát. A műipari szótár minden szavát kimeríti s a hízelgő jelzők légióit ontja leírásában. Hazánk első mérkőzését a Szajna-parton az igazi nagy nemzetekkel siker koronázta tehát. A Kölnische Zeitung 500 soros ismertetésének végén büszkén is hivatkozik rá, hogy a magyar nemzet a németnek nem-

csak politikailag szövetségese, hanem a kulturális haladás fejlesztésében is méltó társa.

Klubbok alakulnak külföldön a művészet társadalmi úton való terjesztésére. Így *Bécsben* iparművészeti egyesület alakult, melynek célja az iparművészetben az igazi művészet ápolása és terjesztése. A tagok kétfélék: tervezők és műiparosok. Minden tervet, a melyet a társaság felkarol, bizottság bírálja el, úgyszintén annak kivitelét is. Továbbá kiállításokat fognak rendezni, a melyen a közönség érdeklődését szándékoznak megnyerni. Az első kiállítás most tavasszal lesz. — *Londonban* van egy egyesület, a mely már 1883 óta fennáll és műértékkel bíró képeket sokszorosítottat s terjeszt iskolák, kórházak, munkások stb. számára. Demokratizálni a művészetet! a jelszavuk. Ruskin hazájában az ilyenmű fáradozásokat siker koronázza, mert a múlt évben is a fillérékért árult képek fejében 12 ezer koronányi összeget vett be az egyesület.

Darmstadtban művésztelepet alakított Ernő Lajos fejedelem protektorátusa alatt egy lelkes és dolgozó társaság. Ingyentelket kaptak a kis Hessen fővárosában, a hol se művészeti akadémia nincs, se műcsarnok, tehát nyugős szabályok és paragrafusok nem kötik a szabadszellemű művészeket. Nagy műtermek fognak felállíttatni Olbrich tervei szerint, a melyekben igazi kultuszát gyakorolják majd a művészetnek és iparművészetnek. Különös gondot a lakás, az otthon berendezésénél nyilvánuló művészetre fognak fordítani és a modern színpad művészi kiképzésére. Az egyéniség szabad fejlődésére helyezik a súlyt, mert hisz nincsenek megkülönböztetve iskolák, régi és új irányok által; kiki saját ereje, tehetsége s eszméi által fejezi ki művészi ihletét. Behrens, Olbrich, Christiansen az elsők, s ezek nevei máris kezeskednek, hogy a modern kultúra hű visszatükröztetője lesz minden alkotás, mely a darmstadti művésztelepről kikerül.

